
Nåsvargen

Årgång 11 nr. 1, utkommer med två nr. per år Juni & Dec.
JUNI 2004 NÅS HEMBYGDSFÖRENING PRIS 30 KR.

1953 arrangerades DM i landsvägslöpning 25 km i Nås.

Start och mål gamla idrottsplatsen i Nederborg med vändpunkt vid Fånån i Björbo. 13 löpare ställde upp. Gunnar Netzell vann och tog sin 3:dje DM-titel. Erik Mases, Rättvik på 2:a plats. Här ser vi Gunnar, vid Byns Lars på Sveden ca en km från mål. Fr h syns Tipers Göte, Majken Matsson, (med motor på framhjulet) Gunnar Jonsson, Lennart Nilsson, "Punkt", Stark Sven, Sven Netzell, Janis Lars skymtar, Olérs Sven, Olle Söderlund på mc, Elna o Einar Hemming på cykel i bakgrunden.

Foto Gösta Tysk.

Långt mellan Nås och Jerusalem.

Ur Tipersflickornas dagbok.

Klockan 3.09 på em. den 23 juli 1896 lämnade tåget Vansbro station med de 35 nåsresenärerna. De åkte tåg hela natten och klockan 7.10 kom de till Göteborgs Central. Där möttes de av broder Jacob och syster Hanna (35 åriga pigan hos Tipers Lars, Johanna Jonsdotter), som rest i förväg för att ordna med vidare transporter. Klockan 10 på morgonen den 24 juli lämnade båten James Dickson Göteborg och nåsborna var på väg på sin första och för många sista långa resa till det heliga landet. En vecka senare skriver Karin: "Vi har seglat en hel vecka. Allt har gått mycket bra. I måndags steg vi på denna båt, Andros i Antwerpen där vi blev stilla under natten. På onsdagskvällen började det storma, så vi blevo nästan alla sjuka. I dag söndag har vi mycket gott väder och seglar efter Portugals kust". Flera dagar på rad berättar Karin om utsikterna från båten. Den 8 aug skymtar man Malta och dagen därpå skriver Karin i dagboken. "Vi framkom till Malta i går kväll och har legat i hamnen över natten.... Vi seglade också förbi den plats, där Paulus led sitt skeppsbrott, när han som fånge skulle föras till Rom, men blev driven av stormen upp på ön Melite (Malta). Apostlagärningarna kap 27. Vi börjar nu närma oss slutet på vår resa. Vi är nu vid ön Kreta. På norra sidan av båten har vi ön i sikte och farit förbi höga berg". Och så nalkas den stora dagen för framkomsten. "Den 14 aug 1896 ankom vi till Jerusalem". Därmed var Karins knapphändiga men intressanta reseanteckningar slut. Det dröjde hela två månader innan Karin nästa gång anförtrorde sig åt dagboken och då med mycket sorgliga nyheter. "Mamma insjuknade den 21 aug. och var sjuk i två månader och dog den 17 okt. kl ett på morgonen, som var en lördag". Modern fick alltså bara vara frisk en vecka efter ankomsten till det heliga landet. Möckelinds lilla Anna, sex månader gammal, hade då redan gått bort den 21 sept. Året därpå i sept. efter bara ett år gick Gästgivar Mats bort och 1898 lämnade ytterligare tre i Möckelinds familjen livet, dottern Karin 16 år gammal, mamma Karin 37 år gammal och mormor Jönses Brita Ersdotter. I Karins dagbok finns inte mindre än 27 anteckningar om dödsfall genom åren inom kolonin, de flesta av dem nåsbor. I övrigt skriver hon om vardagliga saker och ting i det nya landet. Korta notiser om sjukdom och död, om hetta och åskväder, om jordbävningar och resor och efter

1904 om förlovningar och bröllop.

Om livet i kolonin är mycket skrivet, o celibatet, som så hårt drabbade Hollisbetes Jon och Tipers Karin att deras sorg t.o.m. kommit på film, "Drömmen om Jerusalem". Likaså är förbudet att söka läkarhjälp och mediciner, som var anledningen till de många dödsfallen väl känt. På Scopusbergets kyrkogård vilar de flesta av de 37, som utvandrade från Nås. Nedanför utbreder sig Kidrons gröna dalgång, ned mot Jerusalems försilvrade murar och torn. Ovanför och lite längre bort reser sig 3000 vita kors.. De minner om unga engelsmän, som 1917 här fick sina gravar, när engelsmännen erövrade landet Palestina från turkarna. Vid kapitulationen, när Jerusalems borgmästare överlämnar stadens fana till engelsmännen och general Allenby, var kolonins fotografer framme. I spetsen för dessa stod Hol Brittans son Lewi, året innan hade han varit Sven Hedins guide och fotograf. I Hedins bok "Mitt Jerusalem" är de flesta bilder komna ur Lewins kamera.

Olof Lind, nu en 30 års man, har inte kunnat förlika sig med det system som råder inom kolonin och därför uteslutits utan dom och utan ekonomisk ersättning. Fåfångthar han sökt få ut åtminstone en del av det kapital som hans föräldrar tillfört kolonin. Nu har han stämt dalakolonin i Jerusalem bl.a. för att få juridiskt fastslaget svenskarnas rättsliga ställning, om de skulle vilja återvända till sina fäders land. Vi vet att detta resulterade till kolonins upplösning omkring år 1930, då varje medlem i "bolschevikssamhället" fick 5386 dollar. Bröderna Olof och Lars Lind bygger en stor villa vid Nablusvägen. 1933 gifter sig Olof i Floda kyrka och firar bröllopsmiddag hos Jont Lars på Jerpholns värds-hus. Flyttar in i nya husets övervåning, men bruden trivs inte. Det blir skilsmässa. 1945 efter andra världskriget fick han själv fly ur landet. Oroligheterna mellan araber och judar hade blossat upp, krig och elände drog fram. Medan bomberna haglade över Haifa tog han sig med roddbåt ur den sönderbombade hamnen till ett svenskt fartyg på red-den och kom så hem till Sverige. 1957 utvandrade han för andra gången. Denna gång till USA, där han nu hade sin bror Lars med familj. Han dog där 1971.

1948 drabbades Jerusalem av ett nytt krig. Arabstaterna anföll den nyproklamerade staten Israel, som tidigare lämnats som internationell stad, tillhörig ingen, delas nu upp i en västlig, israelisk del och en

Nåsmålskryset nr 9.

Svénnská allêr i onôa, talô nåsmål! Lista ut ordens svenska betydelse, ringa in och skicka svaret till:
Nåll Lassê, Nârsjövâgen 10B, 780 53 NÂS senast den 1:a november 2004! Pris till den/de som har mest rätt.

1.	magâs	1. Magens övre del x. Brösbom (på vävstol) 2. Låg, långsträckt ås	
2.	knecên	1. Ryggont; ledskada x. Sist; jumbo 2. Knakig dörr	
3.	drôskuv	1. Människohop x. Lorttvätt i hög 2. Hög av tröskad, orensad säd	
4.	långspricu	1. Långbent; som har långa ben x. Med långa sprickor 2. Långsam; tråkig	
5.	bulltâ	1. Bli buren x. Stjåla bullar 2. Blanda deg	
6.	grepan	1. Grepe; handtag; hank x. Dynggrepe 2. Redskap att reda ut med	
7.	asskfis	1. Liten askhög x. Frusen pers som gärna sitter vid spisen 2. Fis instängd i ask (skämt till barn)	
8.	divâr	1. Ser man på x. Finvåder 2. Dybotten i brunn	
8.	star	1. Stjärnfall x. Stående torrfura 2. Starr; växt av släktet Carex	
9.	tommskle	1. Rullande föremål x. Tom trätunna 2. Kännas tomt; saknad	
10.	cillsut	1. Våt & kall tygklut x. Kalldrag 2. Trassligt; hopsnott	† = tjockt l ŋ = äng ç = sje-ljud c = tje-lju x = hl-ljud
12.	qimmpâ	1. Skinnförkläde x. Skogssimpa, Uglus forestus 2. Dragjärn till dyngkärria	
13.	fôrvôlnâ	1. Förvarnad x. Förvånad 2. Utslätad	

Namn.....

Adress.....

Postadress.....

Lösning till kryss nummer 9!

1. löven
 1. Övervakning på köttbus
 * Lökkräve
 2. Lov: löfte: tillstånd
2. hica
 1. Ändan: sjöarten: Podex
 * Jämnting till beseel
 2. Hicka
3. blixlen
 1. Blodig: vek
 * Lökök
 2. Brunnig
4. fisu
 1. Dyrna av: ell
 x. Småaktig: tarvlig
 2. Fästigt: magen
5. driftfå: drivvå
 1. Rensa säd
 * Sko-ön häst
 2. Retas
6. mangnä
 1. Magral(): tyna: bli avtänd
 * Bl-får
 2. Diaré
7. stäggå
 1. Göta håttis
 x. Beting: till tid och mått förklarj arbete
 2. Kvista träd
8. kvikkå
 1. Kvikkstiver
 x. Nerv: känseltråd
 2. Liten and: Qvækus minner
9. gaså
 1. Flygtycke av: fler
 x. Leka: rasa runt
 2. Språnge: sten
10. ciru
 1. Snabbeltråd
 x. Lurig: civis
 2. Ort: i: magen
11. brussk
 1. Brosk
 * Tvär: butter
 2. Hicka som längetar efter att gifta sig
12. iglu
 1. Äcklig: ettök
 * Fiterfågesen
 2. Ivrig: dragen: drithg
13. all
 1. At: slutt: glattnessa
 x. Trött: slutt: svag
 2. Skakig: hopprig: ofämn

Det var tydligen svårt förra gången, men det är meningen det....

Näväl, om man gjort något utan **löven** kan man få på **hica** och då gäller det att inte vara **blixlen**. Inte heller ska man bli **fisu**. För måste man **drivvå**, **driftfå** så den för hand, det var ett arbete man kunde **mangnä** av om man var **stägga**.

Kvikkå är en nerv, särskilt den som sitter just där vid armbågen och som man *alltid* slår i i bordshörnet, något som ibland händer barn när de ska springa och **gaså** i köket. Av sådant blir man **ciru**, det är bara att hoppas att det inte bildas **brussk** som blir **iglu**, då blir man helt **all!**

Den här gången lyfter vi på hattar, mössor och hucklen (fast dem har vi väl tagit av oss i värmen?) för **Öö Anna**, som vi samtidigt välkomnar hem till Nås igen efter många år **dörrt i ävåla**, för hon hade nämligen *11 rät*, vilket också **Bons Birrfjer** i Utacörrcör hade!

10 rätt: Lillimor Sannström på Fimöna

9 rätt: Grop Sigurd i Luddvikå; Armålds Iren i Fålo; Sakris Gêrrrud i Snjöbin;

Immis Britå frå Vråna fass i Fålo; Fålcens Vêinë i Båsta.

8 rätt: Jössra Hållvössön i Utsäljå; Hot Pérs åll Jåqåvår; Erteke i Jubåkk; Inj-Britt Bêrjsten i Vånsbrona; Linnogrens Ann i Lunnd; Bons Britå i Utacörrcör.

7 rätt: Måccils Birrfjer i Vånsbrona.

4 rätt: Liss-Kvêm Britås sammo Rolf Annæssön på Storbjåto.

Hå va hå sömm va dässn gånjên, mêm qikk inn sø mitci i e gåtå; hå e morsömmt tå tå svarar! Utave hå, sø lar i a enn stortrivin sömmör, hörtmänn å vår rågnnut åll sohut åll ållér assimt.

Sömmtenê dagôr, då soha qin,
 Då gänn je mä sø utgåle fin.

Je vär gta ô munntêr tå hög.

Ja, hå cännns sömm dê mæsså dög.

Je hupp kutêr ô cesé ti hagôn.

ô hå spralô sø mätrke ti magôn.

Grånån sämn dåjjen inna e väkk.

tå hå fins innat å kvår enn enndåstê flåkk.

Nêjei, då cänn je mä stärk sömm enn bjönn.

sô je gå hela väjjen dia qönn.

Dêr, ett spö je a mä letå.

kni på rev ô sätt mä ô metå.

Dêr sitt je sø roken ô fin,

enn xilkkån dag; då soha qin.

östlig jordansk. American Colony låg alldeles vid gränsen och mitt i skottlinjen. 21 direkta träffar noterades på fastigheten. Nu låg American Colony i Jordanien.

Under oroligheterna i samband med staten Israels bildande 1948 flyttade familjen Lars Lind till USA. "Den enda anledningen till att jag inte flyttade till Sverige var att jag inte längre kunde språket och inte kunde försörja mig". 1980 kom hans bok "Jerusalemsfararna" och året därpå besökte han hembygden och 1982 dog han. Både hans hustru Effie Yantiss och dottern Erika hade gått bort 1976 och 1981.

Gästgivar Erik var 8 år vid utvandringen. Han skulle komma att bli en världsberömd fotograf. Vid kolonins delning 1930 fick G. Erik och hans hustru, Edith Yantiss, överta hela fotoverksamheten. Hela familjen G Erik Matsson flyttade 1946 till USA, undan oroligheterna för staten Israels grundande 1948. Hans hus och atelje bombades och han fick lämna negativ, filmer och plåtar efter sig. Efter sexdagarskriget 1967 hittades materialet i en källare, som varit översvämmad. Materialet skickades över till G. Erik, som skänkte det till Library of Congress i Washington, där G. Erik själv fick sitta och katalogisera sina bilder. Han dog 1977, 89 år gammal.

Den yngste sonen Gästgivar Olov hade på ett tidigt stadium flyttat ut från kolonin och öppnat eget, bl.a. en antikvitetssaffär nära King Davids Hotell. Därifrån måste han fly för att inte bli skjuten under oroligheterna 1947. Han flydde till Cypern med familjen. Affären plundrades och allt av värde stals. Från Cypern reste G Olof, hustrun Rachel Cornelia Dinsmore till Stockholm 1948. Tack vare sin tidigare arkeologiska verksamhet fick han arbete på Historiska museets myntkabinett, han var då 57 år gammal.

I ett tidningsklipp från 1975 kan man läsa: "Gästgivar Olof bor nu, 84 år gammal i en liten lägenhet i hjärtat av Stockholm. Döv, isolerad, ensam. Han vill ha hem sin tre år äldre bror Erik från ett ålderdomshem i Alhambra, Karlifonien. Ibland får han besök av Helgums och hustrun Mathilda Helgstens dotter Edith, 82 år gammal, som bor på ett hem utanför Stockholm. 1967, efter sexdagarskriget, hämtade Herbert, en av sönerna i Stockholm, hem henne från det oroliga Jerusalem. Året efter dog den sista av nåsutvandrarerna på American Colony, Eriks och Olofs syster Maria, 84 år gammal. År 1976 dog både Edith Larsson (Hellgums dotter) och Gästgivar Olof i Stockholm och Gästgivar Erik dog året därpå i Kalifornien.

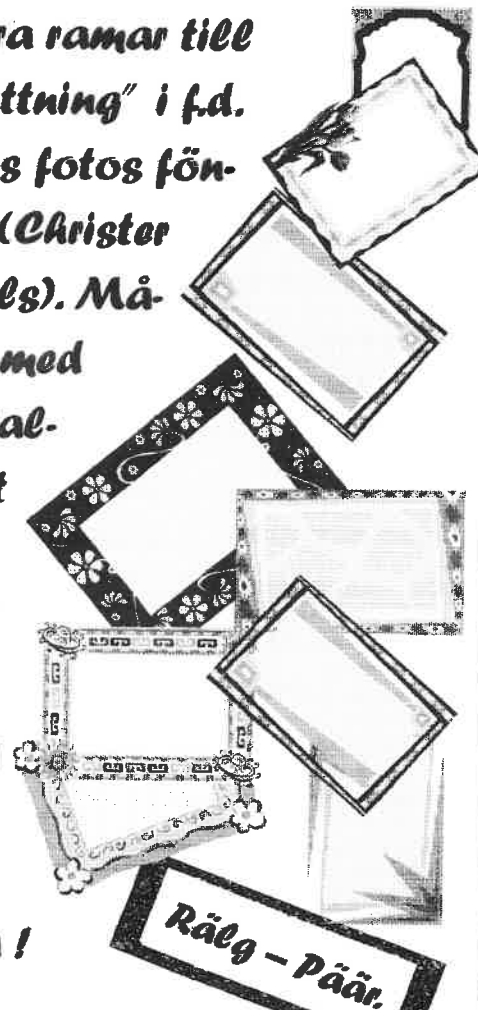
Av de 13 döttrarna till utvandrarerna var tio i livet efter uppdelningen år 1930. De fick vid uppdelningen ett "ålderdomshem" i en flygelbyggnad, där de fick bo fram till sin död.

Vad tänker man på i dag, när man lyssnar på nyheter från Israel och se murar växa upp. Är vi tillbaka till år 1948, när Jerusalem delades upp i en västlig israelisk del och en östlig jordansk med taggråd och ingenmansland. Hatet gryr som glöd i det delade landet. Vi bryr oss inte. Det är långt dit. Varför är det så långt mellan människorna? Mycket långt!

Är det så? På den tjugonde dagen på sin resa till Jerusalem skriver Karin: "Vi hava i dag mycket vackert väder och är komna till ön Creta, så vi ser dess stränder med höga bärg och stenklippor". I dag tar charterflyget tre timmar till den underbart vackra ön Kreta. Eller väljer du att åka till Jerusalem, landar du på Ben Gurion flygplatsen utanför Tel Aviv efter fyra timmar.

Nås i dec. 2003, snart jul, i Betlehem även i år?
Rune Hedemo.

**Jag har även i sommar
några ramar till
"betittning" i f.d.
Tysks fotos fön-
ster (Christer
Perols). Må-
nga med
nostal-
giskt
inne-
håll
Väl-
kom-
men
att
koxa!**

Rälg - Päär.

En torrfura berättar levnadsminnen.

För en tid sedan, då jag högg koived vid Rostberget, träffade jag en torrfura som imponerade mycket på mig. Jag föll i djup begrundan om jag skulle sätta yxan till roten.

Då började furan berätta: "Av ett litet frö som dalade ned bland stubbar och stenar växte jag opp här uppe på Rostbergets höga topp. Jag blev en stolt väktare med vidanblick åt norr över den platta Hästingsflottens gråbruna, vidsträckta matta, och över den vackra djupa dalen i söder, till Knösen i väster, där solen sig sänker och glöder. Nu är jag gammal vorden med många sekler på nacken och kanske är den snart slut min väktaredag. De många åren ger mig ett skumt öga och skröpliga grå anletsdrag.

För dig människobarn som beträder dessa nejder i denna stilla och ljuvliga ro, kan jag berätta många minnen; Jag såg röken då de brändes, både granen och tallen och hur man sedan sådde korn och råg uppå fallen. Ut i Hästa, Loråsen, Nås och Järna Knös, byggde edra fäder fäbodstugor och sommarfjös.

Stigen dit, den slingrar sig över berg och dalar, myrar och hedar och över stenar och rötter. Och trampats har den av tusentals klövar och fötter. Jag har lyssnat till bujantans vallåt och krittursskällors klang av mången generation.

Och jag har hört Nugos Per och Gullbrand spela en låt på fiolin. Det var förresten en midsommarmatt, här vid Sågbäcken, som Gullbrand av "Näcken" lärde sig spela. Jag minns att lärjungen och vi, skogens träd, fällde en tår då vi hörde hur vackert "strömkarlen" gned sin fela.

Jag minns ock ifrån en ofärdstid för länge, länge sen, hur man på Hästheden gömde en skatt som finns där än. Och vill du veta vem som ristat i hållen, i vägen vid Sågtjärn en gång — jo det var murarn som var på hemväg ifrån bua vid Hån!

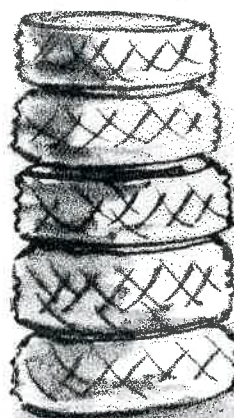
Mången skogsbrand genom tiderna har jag skådat. Den "röde hanen" har även dragit fram här, och min fot även vådat. Av vårt stolta släkte finns nu blott få kvar, som står minnande och tänkande på svunna dar. Många av mina kamrater har stupat för tidens tand, men många har ock fallit för yxa och såg uti människohand.

Jag har ofta tänkt; skall yxan sättas till min fot? Men än har människan skonat mig från detta hot. Jag ber; skövla mig icke till bräder, stickbloss eller ved! Här uppe på berget vill jag leva och dö i fred. I barn, låt arvet ej lämnas åt glömskan till pris, alla de minnen vid stigen till "budom" vid Hån!

Torrfurans levnadsminnen berättades av min vän och arbetskamrat Karlhansas Axel.

Gunnar Netzell

Vi har inte bara billiga kvalitetsdäck vi har också

mycket prisvärda släpvagnar!

BIL & MASKIN I DALA-JÄRNA AB

**TEL. DALA-JÄRNA 0281-13344
NÅS 0281-595700**

**Amerikaresenärer i Göteborg 22 juli 1954,
Svart Bengt med returbiljett,
Sara med enkel.**

Backmans levnadsskildring.

Lik salig dumbom, föddes jag, helt naken till vår jord
Fast jag bort kommit, fullt beklädd upp till vår kalla nord.
Min första bädd bestod gunås, av bara hö och strå.
för se jag var av blandad ras, ej mycket undra på.
Men på den tiden, har man sagt, att jag var inte lat.
Ty strax jag skådat dagens ljus så skrek jag efter mat.
men mor min hon var född med tur, hon bjöd på extra kost,
som passar mig när jag var svag ! ej skämd den var av frost.
Jag arma kräk jag fick ej dö, snart var jag alnen lång.
Dock ofta stämde jag i kör, med barnaskri och sång.
Men tiden led, jag var ej sen, att följa med dess lopp,
Ty bättre blev jag dag för dag, till både själ och kropp.
Då var ej mitt bekymmer stort, min börda var ej tung.
nej livet tog jag lika lätt, som son till Sveriges kung.
Men si det kom andra dar, som jag fick fresta på,
Att taga ovet, slita ont, jag mycket mer ändå.

För far min sa, en vacker dag, var son utav vår ätt,
bör slita ont Guds långa dar, vill han till kväll'n bli mätt.
Men detta föll ej mig i smak, jag ville läsa blott,
dock allt för snart jag lära fick, att det ej var min lott.
Ock på mitt vanda bondmanér, blev knappast mycket klok.
Nej slagen blev jag nog för slant för blott en simpel tok.
Ja mången sagt ! Månntro den fan har alla getter kvar.
Men jag kan ge mig fanken på, att nog var hjärnan klar !
Men hur en sak jag hittar på, jag knappast än förstår,
men se, det var ej Guds behag att mannen ensam går.
Jag börjar liksom mången annan söka mig en tös,
men jag fick gå från by till by, i stuga, stall och fjös,
Till sist jag gått en väg så lång, det fanns ej byar fler.
Där blev jag fast, o Gud förlåt, som alla synder ser.
Jag fick mig där en liten tös, beskedlig, snäll och fin
men aj, en svärfar fick jag med, ett hår av själva hin !

Ock skaparen sa, på sjätte dan, föröks och uppfyll jord,
det var ej farligt, jag var den som glömde dessa ord
Och i det fallet fick jag tro att lyckan mot mig ler,
ty fyra stycken har jag ren, och än kan det bli fler.
Men se det kom en annan sak, som knappast jag kund förstå,
hur skaffa kläder, mat och vett, i alla dessa små ?
Om man sen lik Sven Duvas far, har litet dela på
det blir ej mycket åt envar det kan man snart förstå.
Men jag har sett sen efteråt, med dag, så kommer råd
fastän jag läst i ödets bok, mig väntar ingen nåd
Ty kör jag ned i släp och skit, jag sitter evigt fast,
kanhända då, men icke förr, månntro mitt hjärta brast.
Ja, blev min levnadsstig bakfram, väl bakvänt blir dess slut,
Var kristen stretar uppåt, det veta vi förut.
När andra ställa kosan upp till harpaspel och sång,
gör jag en resa ända ner, knappst tvenne alnar lång.

Insänt av R. Esbjörs.

*Den finns bl.a. på Brasiliens eukalyptusplantager,
i Canadas vilda skogar, på Franska Centralmassi-
vet, på Spanska höglandet, vid foten av Österrikes
Grossglockner, på Tysklands Lüneburgerked och
framför allt i Nordens alla skogar och där den
finns sitter alla rätt med en SIT RIGHT !!*

VI FÖR ÄVEN MOBILA NIVELLERINGSSYSTEM, HYDRAULISKA ROTATORER MED TILLBEHÖR ÄR DU INTRESSERAD RING GÄRNA ROLAND ELLER KLAS

Närsjövägen 36 780 53 NÅS
TEL. 0281- 300 30 Fax 0281- 595 107

SIT RIGHT

SIT RIGHT RKN AB

För tillfället svetsar och automat- svarvar vi:

↪ Delar till Volvo lastbilar

↪ Delar till postens cyklar

↪ Delar till ABB:s utrustningar

Vi är underleverantörer åt ABB, FCMC,
(PLÅTMEKANO), Monark, Sepson och samhäll m.fl.

SVETSlego

Industrihuset, 780 50 Vansbro, Tel 0281-10969

Ernst körde också ibland Bergslagens mjölkbil extra på helgerna. Turen gick Nås-Vansbro. Var det brist på mjölk i Vansbro fick han göra en tur till Leksands mejeri och hämta till Vansbro. Bilen på bilden är en Chevrolet sent 1930 tal. Ordinarie chaufför var Svess Ernst. Bilden tagen vid Hemmings på Sveden.

Två foton från Börje, han berättar att hans fars, **Ernst Hemmings**, första chaufförjobb var hos Gotthard Jonsson i Dala-Järna. Lasten bestod av kolved som skulle lastas om till järnväg för vidare befodran till Kvarnsveden. Året var 1940 och bilden är tagen på kajen vid Järna station. Bilen är en Volvo med gengas.

...nu vet
 väl alla var
 virket till
 majstång-
 en, potati-
 sen till sil-
 len och
 mjölken
 till dagen
 efter
 finns !!!

Lite om "Styggen" och hans stuga.

Delar ur ett tidningsurklipp från Simon Persson, Fredriksberg.

Min far, född 1848, kom att göra militärtjänst vid Rommehed samtidigt med Karl Persson från Markberget, sedermera "Styggen". Då de flesta hette Persson och var från samma trakt tilldelades man andra namn. Min far fick heta Pil, en annan från Galberget fick heta Hurtig och "Styggen" fick helt enkelt heta Snygg, och snygg var han i ordets rätta bemärkelse. Men väl kommen åter till finnmarkslandet mellan Säfsnäs och Nås blev Karl Persa-Snygg förment omdöpt till "Styggen". Mången söker sig än i dag fram till hans efterlämnade ensliga ställe just på sockengränsen till Nås. Stället är helt unikt. Ett stort stenblock har fått tjänstgöra både som vägg och eldstad, där inte heller bakugnen saknas. Stuggolvets synes ha varit 3 ggr 3 m. Och här bodde Karl Persa med sin hustru Karin och tre flickor, Augusta, Fia och Tilda. Den senare kom att omdöpas till "Stygg-Tilda" och hon bettlade sig genom livet och sågs ännu in på 1920-talet gående i Fredriksberg. Hon passade på att skrämja folk i lagom stora doser. När Styggen utsett sin boplats mitt på sockenrätet och i den tätaste skogen, så började han att varva grundstenarna. Kommen till 3:dje varvet uppenbarade sig landsfiskalen och skogvaktaren som rev ned hans verk. "Styggen tog sig då en promenad till Falun och fick lagfart på området, ty det var gammal kronopark. Hemkommen satte han sig på den stora stenen som skulle bli hans spismur och med bössan i hand inväntade han på nytt lagens väktare. Han hade då lagfart på området men det visade han inte, konstaterar Simon Persson, utan det var bössan han visade.

Läste en bok som heter

” De ovanliga”.

Människor som går mot strömmen av Åke Mo-
kvist. Och kom då genast att tänka på

” Nugos Per ”,

han borde ha varit med i den boken.

Skall försöka skriva lite om vad jag minns och hört om Nugos Per Halvarsson, han har ju en gång suttit ”barnvakt” för mej när min mor tog upp potatis, så vi var väl lite kompisar då, kan man kanske säga.

Per kom från Nugosgården, där Margareta och Leif nu bor. Han var född 1888 och dog 1975, han hade två bröder Anders och Halvar. Hans far hängde sig när Per var ung, en av Pers bröder sägs då ha yttrat: ”ô bäst tömmar tog han ô”!

Per var lite lätt ”förvirrad”, jag tror ingen vill kalla honom tokig. Denna förvirring påstår en del att han fick när han drack iskall pilsner en vinter andra att han blev så när han exerceerade beväring i Boden, det senare mest troligt, för han ville i alla sammanhang gärna diskutera det ”militära”.

Efter sitt inhop i det militära, blev Per och hans mor av någon anledning oense med hans bröder och Per och hans mor blev förvisade till en mycket liten stuga nedanför gården. Och där levde de sen till sina respektive döddagar.

Stugan hade ett sorts farstu som var ca en och en halv meter långt och tre meter brett, där Per hade sitt förråd av grankottar och kvist för eldningen. Och han hade alltid ett mycket stort förråd av kottar, öppnade man den yttre dörren så rasade kottar ut och sedan fick man halvkrypa över för att kunna öppna dörren in till rummet, dit kottar nu också rasade in.

Rummet var i bredd som kottförrådet ca tre meter och längden också ungefär tre meter, och man kunde nått och jämnt stå rak därinne. Till vänster när man kom in stod en byrå och ett litet bord och en stol mitt på golvet, och där fanns också stugans enda lilla fyrkantiga fönster, till höger ett hörnskåp. Rakt fram efter kortväggen fanns en lådliknande säng och alldeles vid gaveln av den en liten kokspis, framför den, och i farlig närhet, en stor hög av spraktorra kottar. Man kan utan att överdriva säga att fria ytan var mycket minimal, man kan undra hur luften egentligen fick plats.

Härinne bedrev han också sin stora hobby, att ta vara på gamla cykelhjul för att ekra om, plocka isär alla nav till dessa, rengöra och sortera efter märke. (Han lagade alltså inte cyklar åt folk, utan han plockade med sig hem kastade och skrotade cyklar och delar.). Under bordet fanns alltid en femtonliters plåtbalja full med pedaler och längs efter sängen, i taket, fanns ett brödspett som var fullbehängt med cykelhjul där fanns säkert ett femtontal, det gick inte att sitta i sängen, när han skulle lägga sig fick han krypa in under dessa. Han fick också, många gånger på något sätt, även plats för ett par cykelramar därinne.

På bordet hade han sin favoritmat som för det mesta bestod av vetelängder, leverpastej och vattenchoklad

som samsades med lite verktyg, muttrar och skruvar från cyklar. Chokladen som han rörde i en vanlig skopa fastnade ju undan för undan på insidan så till slut fanns det knappast plats för vattnet. Tilltugget var vetebrod och ”pasta” som han själv sa. Det hände ju ibland att han kokade potatis med korv till, och då åt han alltid på en hård brödkaka så länge den höll, jag vet inte om han ägde någon tallrik, och som bestick använde han en morakniv. Han var ofta på besök hos Evald och Märta, och han stannade ibland i timmar och bara pratade och pratade, en gång sa han vid ett sådant besök; ”nej, je lär fur gå hem, je sätt på ägg inna je geck”! Han blev ju också ibland bjuden på mat och kaffe där han hälsade på, men Per var ganska nödbjuden han ville sällan eller aldrig ta emot varken det ena eller det andra. En gång när han hälsade på hos Eskilssons så slog Leif helt enkelt i en kopp och sköt fram utan att fråga. Och följden blev att medan Per och Leif pratade, så drack Per kopp på kopp och Leif bara fyllde på. Efter sex, sju koppar var det slut i pannan, och Leif frågade: ”var de inte gott Per ?” —”Hä gå fur tä väng så ve ällting” svarade Per, föga imponerad av bjudningen. Även Täppas Erik och Edit lyckades en gång få honom till matbordet och han åt och sa plötsligt ”dätta va gött” men ångrade sig direkt och slätade ut med orden ”hä va grönä joläplär“ och tillade efter yttrigare en tugga ”hä va osältä“! Under ”kristiden” var det vanligt att till jularna gå till Per med lite mat. Var han inte hemma och man ställde den på bordet, så rörde han den inte förrän man kom dit ”je visst int hôn sôm egd dân mat’n”. Han var alltså mycket ärlig, och han fick ju som alla andra så småningom pension under förmyndare, han fick då ”skriva upp” när han handlade mat och annat. Men när det var ”bärtider” och han plockade och sålde bär, så betalade han alltid maten med dessa pengar först.

Och så var det hans kvist och kottplockning, han kunde gå till Knösen (före bilvägens tid) för att ta reda på kvist från något hygge. Dit bar han sen plåtar, papp och annat lämpligt att täcka kvisthögarna. Det finns fortfarande (år 2004) på många ställen i skogarna där och häromkring ruttna högar med kvist täckta med plåt. Han fick ju sällan hem sin ved för den låg ju för det mesta väldigt olämpligt till. Han byggde på så sätt märkliga minnesmärken över sig själv. Han förlängde också sin pakethållare på cykeln till dubbla längden för att få med sig så stora lass som möjligt. Men det gjorde att cykeln blev så baktung att han fick lägga sig över styret för att hålla ned framhjulet. En gång bar han sin cykel på ryggen gångstigen till Knösen, (en dryg mil) för att det fanns några sandstigar på Hästhe-darna där det gick att åka cykel och han kunde köra ihop lite kvist där. Han sa också en gång att: ”likä bra vi flytt tähopå ô bränn summu ve”!

En gång råkade Per ut för en liten olycka, han råkade krocka med sin grannes bil och blev för en kort tid inlagd på sjukstugan i Nås. Det roliga med detta var ju att Per var absolut säker på att grannen kört på honom med avsikt, det pratade han om länge. Medan han låg

på sjukstugan passade Ester och Lars på att städa upp hos Per. Dom körde all cykelskrot till tippen, han fick bl.a. nytt bord med vaxduk, och dom lade in korkmatta i rummet. När Per kommit hem gick dom dit för att se vad han tyckte om det hela. Men ute på gården stod hans lilla bohag och själv låg han på knä på golvet och försökte med hjälp av en kniv ta bort korkmattan. Han ville absolut inte nöta på så fin matta, så efter några timmars jobb var allt sig likt hos Per igen. Det tog ju någon dag att få hem allt från tippen, men hem kom det.

Han spelade fiol rätt bra och han kunde många gamla bitar, av den anledningen så hamnade Pers foto på omslaget till en LP-skiva "Västerdalton" utgiven av Anders Rosén Malung. På skivan finns "Brudmarsch från Nås" i den gamla stilen, med hjälp från Per. Han tipsade då Anders Rosen, att; "en skå tänk på kvinnfolk då vär hä rent ljud ti fiol'n". Många ljusa sommarnätter kunde man höra Pers fiolspel, när han stod ute vid stugan eller gick efter vägen och spelade. Fiolen sålde han senare till Radio-Kalle men det ångrade han väldigt, han fick efter det, ibland låna någon fiol och då satt han i timmar och spelade. Men så småningom kunde han inte spela längre, då hans ring- och lillfinger på vänstra handen blivit neddragna av senorna ända ned mot handflatan. Men även detta hade han en lösning på, han gick ned till snickeriet som då fanns på Heden, där fanns en hydraulisk press avsedd att pressa fast masonitskivor på dörrblad. Denna var han väldigt intresserad av och var där ofta och såg på hur limmet pressades ut efter kanterna. Han frågade till slut Gösta Olsén, som var bas där, om han fick lägga i handen och pressa ut senorna. Han var även senare dit med ett täcke för att försöka klämma ihjäl lopporna, men båda hans idéer gick av naturliga skäl om intet. Men att han var mycket iderik kan man nog säga.

Han hade en massa roliga ord och uttryck för olika saker, att arbeta åt kommunen var "måfåsårbet". Rune E. som arbetade åt kommunen, fick alltid samma fråga av Per, vad han gjorde och Per fick alltid samma svar; jag arbetar åt kommunen, "Vår i ållre klarä mä hä", sa Per. Han var ju van från sin aktiva tid att det bara fanns tillfälliga arbeten.

Rune hade besök från Norge, när Per kom dit, så Rune sa "gå in Per får du se en norska". Men Per kom ganska snabbt ut och mumlade ganska besviken; "hmm, e gammul käring". En annan gång hade Rune besök av en amerikan, och dom stod ute på vedbacken när Per kom. Han lyssnade förundrad ett tag på engelskan sen sa han; "men hån a i ållä fäll svänska ljudet". Efter ett tag så kom det: "en slecken dumbä add vi hemmä ett tag ô".

Och när han fick se Leifs första barn,

och blev tillfrågad om hon inte var fin; "dôm stiggån fur ättär dômmä ô". När Tipers Svea fått sin Bengt och var ute och gick med barnvagnen kom Per, han hoppade av cykeln och böjde sig över vagnen för att se, och sa sen direkt "hån få i slutå mä nu då i si hur dån var?" En annan gång kom han från Ringvägen och berättade för Einar H.; "i dag mött je en bil smickfull i skôjårä, ja nu källäs dôm för turistår". "Ô då je va på Hästheor ô plöck lingon kam hä en slecken flygmaskin ô låg mä". Om torrgranar hade han också en bestämd åsikt; "tôrrgrånär växä fur dôm ô, dôm e då olikå långå!" Han var lite vrång ibland och var det något som inte passade honom så svarade han inte utan höll munnen. Tappas Erik ville en gång ha hjälp med potatisupptagning, men Per svarade inte trots upprepade förfrågningar, till slut sa Erik "kån int du lów mä hä ???". Då sa Per; under det han gick därifrån "jo nog kån je lów då ållt, män int kôm je nô håll". Från militärtjänsten berättade han om en marsch "hä geck befäl fråmför ôss, ô hä geck befäl bakôm ôss ô hä geck befäl på sior ôm ôss, vi va ômringå å bårå lehet".

Någon hade en gång skickat ett kort till Per med några hälsningar, han hade ju ingen postlåda så Storstens Karin gick till Per, han satt ute och filade en såg och var inte på sitt bästa humör. Karin talade om att han fått ett kort och undrade om hon skulle läsa upp det, han svarade inte, och hon upprepade frågan, då svarade Per: "gå unna, vär int jänn ô tramp ne gräså mä dômmå stor föttår!" En gång när han satt och rensade bär sa han, samtidigt som han snöt sej i handen, "hä skå int vär nô lortbaleri mä bårår"!

Rälg-Päär.

Nugos - Per hemma.

En kvällspromenad i Vråna 2003-07-24

Julikvällen var varm och skön och lockade till promenad tillsammans med Bengt, Gunilla och Fredrik som kom över på ett välkommet kvällsbesök.

Bengt och Gunilla står just i beredskap att byta bostadsort från Uppsala till Bengts barndomshem i skogsbyn med utsikt mot Vråna där de just har färdigställt en tillbyggnad av huset västerut.

Den vackra sommarkvällen inbjöd till en promenad uppför backen förbi "Örns Erik", numer "Wallanders", en sväng in på "Mårtas gård" där Sune just klippt och ansat gårdsplanen runt huset.

Över den gamla men välskötta och ensligt belägna gården vilade en rofylld stillhet över alla byggnader där man anar vad sångaren kände när han skrev :

*"Slumrande toner fjärran ur tiden,
toner ifrån stugor från fält och vänan lid
Innanför rutornas gröngamla stängsel
Minnena de sova i ljudlösa ro"*

Tysta hörde vi på när Anna B berättade om de två systrarna Anna och Karin Mårthas som ensamma drog sig fram i den lilla täppan med ett par getter, ett potatisland och vad skogen gav.

Karin fick utbildning till finstrykerska och strök och stärkte herrskapfolkets kläder och fick därmed lite kontanter för de små anspråk de båda hade. Kanske var Karins utbildning ett led i dåtidens socialvård för att de båda syskonen skulle kunna klara sig själva.

Anna var svårt synskadad och hade enbart ledsyn. Hon kunde dock binda vackra kvastar av kråkris som Karin hämtade i skogen och som hon sedan sålde när hon lämnade sina alster till bygdens herrskap. På detta sätt kunde de hålla nöden i stort sett utanför dörren.

Vi fortsatte vår vandring förbi den vackert timrade ladugården med årtalet 1890 inskuret över dörrpartiet där Anna berättade

att hon som liten flicka suttit och pratat med Mårthas Anna och sett på hur hon drog ihop kråkriset till en kvast och fortfarande kunna förnimma ljudet när hon med seniga händer drog ihop vidjorna kring kvastens skaft.

Med andaktsfull tystnad lämnade vi gården och gick förbi de två mäktiga furorna bakom ladugården som bidrog till den sakrala stämningen vid det gamla gårdstunet.

Promenaden fortsatte sedan längs den gamla fäbodstigen mot Gräsberget. Över Stenbrobäcken och förbi den stora nu nästan torra Stenbrokällan och ut mot den handgjorda cykelvägen till Gräsberget som vi korsade och fortsatte upp mot det stenbrott där Ehnströmarna under en längre tid borrar, mejslat och bearbetat den hårda graniten,

Väl framme vid stenbrottet kunde vi studera resterna av den verksamhet som här pågått och som var signum på det hantverk som Ehnströmarna var kända för långt utanför den egna socknens gränser.

Här kunde vi närmare studera spåren efter hur man med borrar och kilar klöv och mejslade ut olika former ur den hårda graniten. Resterna bildar fortfarande utrymmen och hålrum som under årens lopp endast använts för kojbygge och av en och annan räv som funnit sitt gömsle under stenblocken.

Sittande på ett av stenblocken kände Bengt sig förflyttad åtskilliga år tillbaka i tiden medan minnena strömmade över honom och han berättade hur han som liten grabb deltog i arbete med att maka under träbitar och plankbitar under spetten när de tunga blocken skulle förflyttas. Han mindes hur hans farfar satt på blocket och höll och vände på stenborren medan han sjöng gamla rallarvisor medan två av bröderna med var sin slägga slog på borren i takt med

sången. I borrens nedre del fanns en liten granriskvast fastbunden där man slog på vatten för att binda stendammen från borren samt öka dess nedträngningshastighet. Hålen bildade en rad med ca 15 cm avstånd. I varje hål placerades en liten kil med ett bleck på var sida. Kilarna slogs sedan med lätta slag successivt ned i borrhålen. Det klingande ljudet när släggan träffade kilarna ändrade plötsligt karaktär när kilen trängde ner i stenen och stenen sprack längs borrhålen som planerats.

På flera ställen i omgivningarna kan man fortfarande se spår i stora stenblock där stenhuggarna letat efter rätkluvna block som lämpligt råmaterial.

Bengts far Axel var den siste stenhuggaren i Ehnströmsklanen som lämnade många och bestående konstverk efter sig och som man än i dag kan beundra. Förutom den vackra kyrkogårdsmuren i Nås restaurerade han bland annat ett flertal kyrkogårdsmurar i angränsande socknar. Bengts farfar högg även ut en dopfont, med upphöjd text i granit, som än i dag väcker beundran och används i Nås kyrka.

Vi lämnade så småningom den minnesvärda platsen med stor vördnad och aktning, samt med tacksamhet för den information och de minnen som berikat vår tillvaro och som vi får försöka att efter bästa förmåga bevara och föra vidare till kommande generationer.

En kort promenad i vår omedelbara närhet kan ge oss en hel del information och kunskap om vår egen närmiljö. En kunskap som finns att hämta i alla våra byar och som är synnerligen värdefull inte minst för kommande generationer.

Tänk på vad en vis man en gång har sagt:

”Det förflutna är nyckeln till framtiden.”

Nås den 27 juli 2003
Olle Bergman

Täppjons Tore, Bertil Hedin och Peos Nils-Erik på cykeltur någon gång på 1940-talet.

Foto från Greta Perols.

Att bli gammal.

Att bli gammal är förbannat !
Man kan faktiskt inte säga annat.
Åldrandet är rent helvetiskt,
osympatiskt, oetiskt.

Allting hänger, torrt är skinnet,
trist och mycket tungt är sinnet.
Munnen full av gula tänder,
bruna fläckar uppå händer.

Det är nåt fel på hjärnkontoret
fast man själv inte tror 'et.
Själens gråter, tanken sinar,
hjärnans celler bort förtvinar.
Näsan droppar, ögat rinner,
hörseln småningom försvinner.

Slut med flirt och erotiken,
ingen liten vän i viken
ser på en med lystna blickar.
Kroppen värker, minnet klickar.

Reumatismen pinar låret
rakt och stripigt hänger håret.
Ögonlock som grå gardiner,
åderbräck som serpentiner.

Tvi för attan, man vill kräkas,
ingenting vill numer läkas.
Man kan faktiskt inte säga annat;
ATT BLI GAMMAL ÄR FÖRBANNAT !

Några sanna rader, som Bo Olsson Järna &
Närsjö, har hämtat från radiotidningen QTC

Från Bruno Lundvall Bjursås, kommer några tidningsurklipp från *Dalpilen mars 1923*, bl.a dessa: *Omfattande enskilda timmerdrivningar påbörjas i Nås. Framlidne grosshandlare G O Matssons i Nås arvingar ämna nämligen genom egen försorg låta avverka dem tillhöriga skogsskiften, belägna dels vid Hästberget samt vid Strandån i närheten av sjön Orsalen, dels och vid Vinberget samt den s.k hemskogen väster om Skansbacken. Arbete kommer härigenom att beredas åt ett avsevärt antal timmerhuggare. För framforsling av timret ha redan engagerats ett 30-tal hästar, men meningen är att efter hand utöka dessa med ytterligare ett 15-tal. Skogsägarna ha för avsikt att låta framforsla timret till Hedens ångsåg i Nås, där det skall försågas på deras bekostnad och sedan genom dem själva avyttras. På grund av den redan långt framskridna vintern kommer arbetet med dessa timmerdrivningar att forceras högst betydligt, säger vår meddelare.*

Konsert i Nås Kyrka gavs i söndags middag av tenorsångaren David Björling, med biträde av sina tre unga söner, Olle, **Jussi** och Gösta. Det tilltalande och populärt hållna programmet förlänades ett mycket godt uppförande av den synnerligen röstbegåvade kvartetten, vars olika medlemmar också i några nummer briljerade som solister. Avslutningsnumret, "Du gamla du fria", sjöngs av kvartetten med verklig brio. Publiken var tämligen fåtalig, men tacksam.

Motorburna turister vid Wirans kiosk (nuv. Centrum grillen) omkring 1932.

Foto från Margit Axelsson Hedemora

GULD I NÅS!

En episod från 1920-talet.

Ur Anna Liljegrens minnen återberättat av sonen John.

Markägarna kring Gullgråa i Nås, området vid första forsen i älven åt Dala-Järnahället, hade skickat in malmprover för utvärdering, och proverna visade hög guldhalt. De hade då avtalat med en geolog om att han skulle komma till Nås och titta närmare på fyndigheten. Geologen skulle komma med tvåtåget och Jönses Ola och några till av markägarna var nere vid stationen för att möta honom.

När så tåget kom in, stod dom vid räcket vid ingången till väntsalen och kom sig inte för att gå ut på perrongen. Det var många passagerare som steg av tåget och de var väl osäkra på vem av dem som var den väntade geologen.

Då kom Bergslagens bil, Bajer Pers Gustav var chaufför och han körde fram bilen så långt ut på perrongen som det gick att komma. Förvaltare Undén hoppade ur, han tog snabbt hand om geologen, som klivit ur 1:a klass kupén, fick honom med sig och körde därifrån. Markägarna stod kvar vid stationen en stund, de stod där med "lång näsa" och var väl helt villrådiga.

Jag och pappa satt inne vid köksbordet och tittade på. Pappa svor till och sa, "nu jäklar ska du få se att det inte finns något guld i Nås".

Mycket riktigt, det blev aldrig någon fortsatt undersökning av den fyndigheten. Senare köpte Bergslaget mark i området och gjorde det omöjligt för andra att göra inmutningar

...VI BYGGER SOM DU
VILL...

**HJULBÄCKS
BYGG HB.**

**TEL. 0281-30172
070-3553349**

NÅS I BÖRJAN PÅ 1900-TALET

Ur Anna Liljegrens minnen återberättade av
sonen John

Pappa fortsatte att bygga broar. Efter landsvägsbron i Nås följde två broar, en i Malung och en vid torgåsmon i Lima, samt en del andra mindre byggen. En damm vid en kvarn i Gruckån väster om Vansbro och en tillbyggnad eller reparation av dammen vid träsliperiet i Eldforsen, för att nämna några.

Vansbro som nu blev knutpunkt för två järnvägar växte snabbt. Men Nås var fortfarande en administrativ centralort i Västerdalarna både för rättsväsendet och Bergslagens administration. Nås socken dominerades av Stora Kopparbergs Bergslag. Det var den stora arbetsgivaren med många anställda i skogsbruket och vid de tre stora ladugårdarna. Den sociala rangordningen beskrivs bra i Karl Erik Forslunds bok om Nås, men den kunde också studeras i folklivet vid stationen. Bergslagens förvaltare kom i bil med chaufför, bönderna kom med häst och vagn och knogarna kom på cykel.

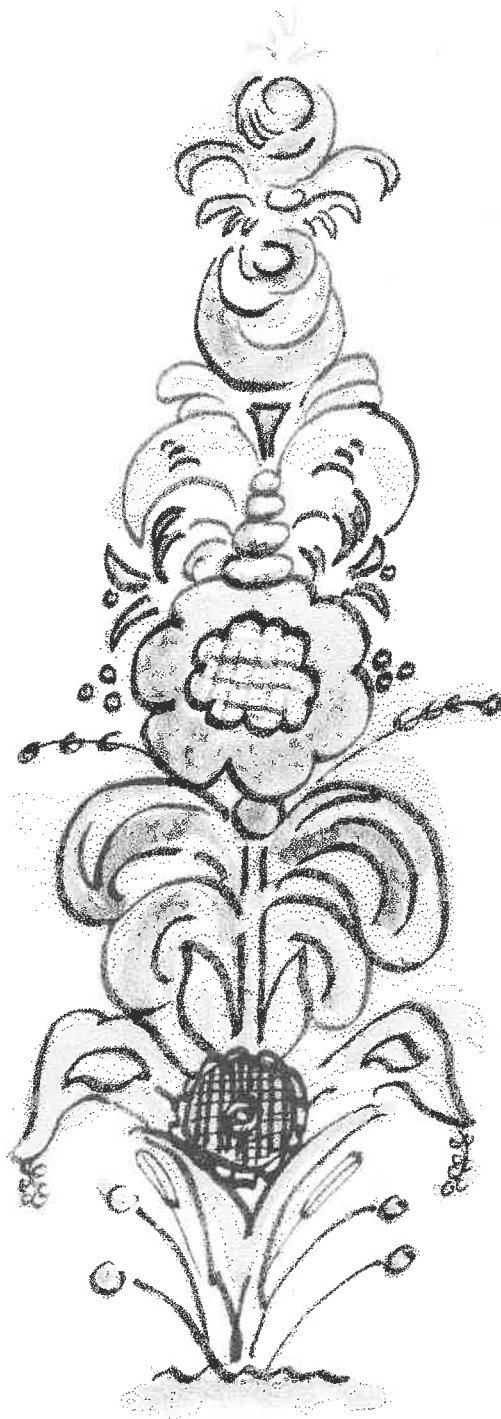
Socken hade också sina fattighjon. Jag kommer ihåg en av dem som brukade gå runt i gårdarna för att få en bit mat eller en kopp kaffe, han hette "Tunjan Erik". Han var alltid klädd i bonjour med skört, den var dekorerad med fest- och föreningsmärken både fram och bak. Han bar alltid en hagelbössa med sig, men han hade ingen ammunition. När man frågade vad han skulle ha den till, svarade han; "Då ä rolit att skrämma kärringarna på fimmarken mä den".

Fäktar Britta var ett annat original, hon bodde i en liten stuga på Hjärpholn. Hon kom ofta in till oss. En gång när John var liten kom hon in och satte sig på kökssoffan. John låg i en korg och vi hade burit upp honom på andra våningen för det var så rökigt där nere. Britta var nyfiken, "Vart har ni gjort av an? Har ni gömt an? Skäms ni för an?", frågade hon och gav sig inte förrän vi tog ned korgen så hon fick titta på honom. En annan gång, när John var tre år, hade han varit elak och kastat småsten efter henne. När jag då bannade honom sa hon; "Hotellfrua få int slå an, ho få int slå an". En gång, när jag låg och solbadade på södra balkongen, kom hon upp på andra våningen, sedan gick hon runt i Nås och berättade att, "Hotellfrua går omkring spritt naku".

Vårfloden 1916 var en av de högsta man mindes, Karl Erik Forslund beskrev den, "Våren 1916 var hela slätten en stor sjö med holmar,....banvallen blev bitvis bortspolad, så att rälsen hängde i luften,.....och förvaltare Tegnér for i motorbåt från Hagaborg till station".

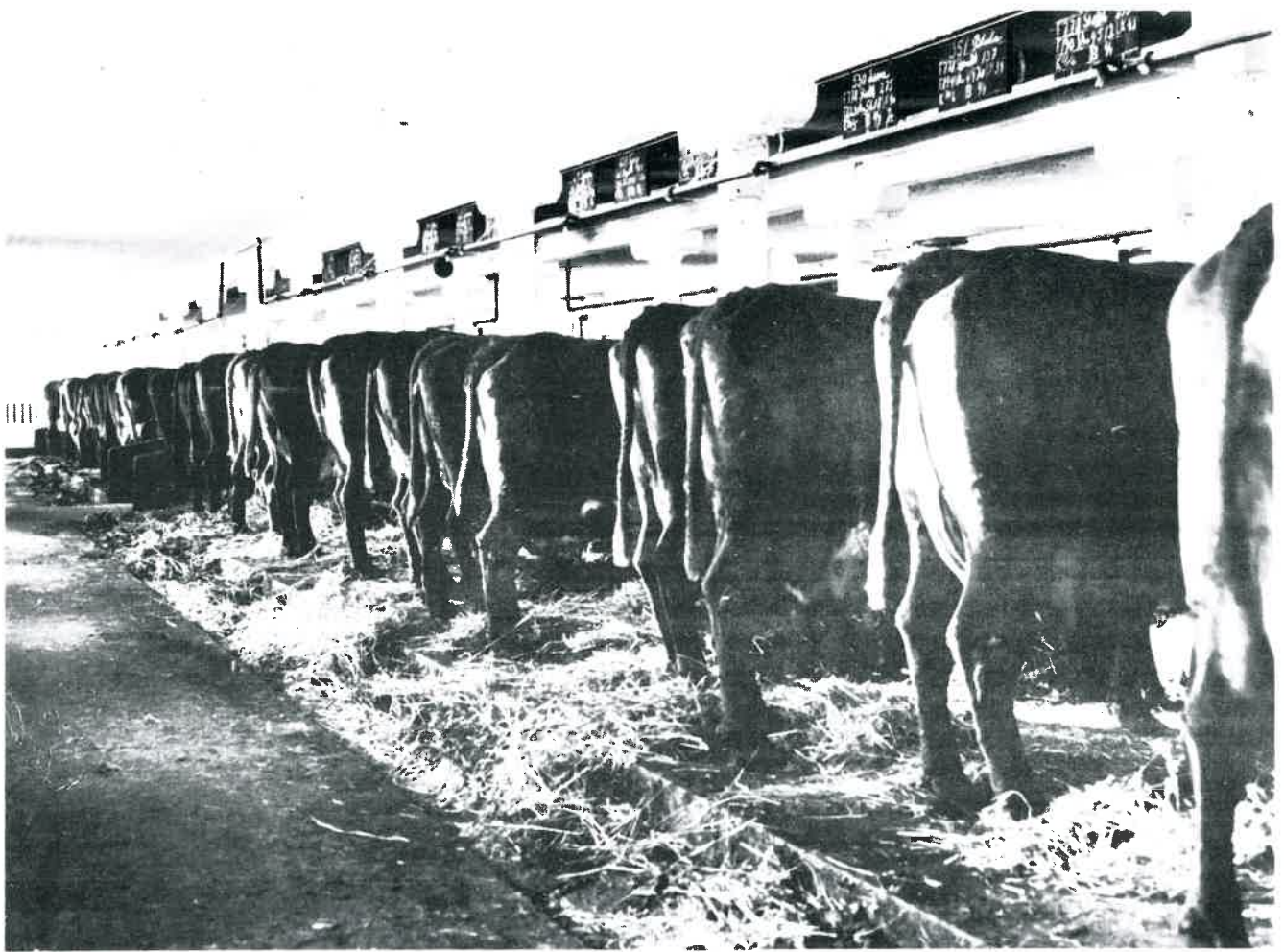
Det var kristid och man köpte upp kåda, många gick i skogen och samlade in. Pappa lånade pengar av bönderna, köpte upp och skickade hela järnvägsvagnar till en som hette Bruer, vid en insamlingscentral i Sågen. Pappa tjänade bra på den affären. Vi fick mycket potatis, pappa tog med sig 5-kilos påsar till Ludvika och sålde till arbetskamrater och andra. Vi hade också hushållsgris, några höns, och en häst som stod i stallet vid Gästgivar Lasse. Sjö Lars, Hallqvist Axel, Kalle (min bror) och "Tjola Hopp" körde strandskoningssten till älven. "Tjola Hopp" kunde slå fristående baklängesvolter och brukade göra det när man minst anade det. Jag kommer inte ihåg hans riktiga namn.

...se vår nya genmodifi-
erade potatisblast..

Bröderna Olérs
Nederborg Nås

Telefon 0281-30261

Sista mjölkorna på Snöån 1966.

Snöån fick ny ägare 1974, Inga och Bertil Lilja. Borg lades ned 1972 och ny ägare blev Lennart Matses. Sveden togs över 1973 av Elisabeth och Mats Lindén, Änge något senare. Elisabeth berättar om det överväldigande mottagande dom fick av näsfolket när dom kom. Folk ställde upp och visade runt i socknen och berättade om dess händelser, dom kände sig verkligen välkomna.

Text och foto Bojan Larsson.

Arbetare Borg 1958.

Börje Svendsen
Anders Netzell
Wilhelm Johansson
Einar Söderman
Gunnar Söderman
Erik Jansson
Sven Hansson
Sven-Erik Netzell
Anders Närsjö
Erik Närsjö
Ruth Svendsen
Agnes Norström
Karin Söderman
Gunhild Netzell
Anna Norström
Leif Hansson
Finns Gunnar Larsson
Hillevi Netzell.

Sveden

Sten Berndtson
Ernst Karlsson
Ernst Söderman
August Öhrn
Karl Gunnar Jansson

Måns Lars Eriksson
Anders Närsjö
Erik Närsjö
Jöns Erik Eriksso
Gästg. Olof Olsson
Inger Carlsson
Curt Nilsson
Leif Svensson
Dalmans Anna Olsson
Karin Eriksson
Maria Olsson
Ove Sandström
Karin Fröjd
Anna Jansson
Anna Liljegren
Karin Hallqvist
Margret Sandström
Ann-Marie Grönberg
Inga Stålberg
Elsa Jonsson
Karin Matsson
Svea Sundin
Marianne Flodin
Ester Tysk
Karin Tysk
Elsa Steiner

Anna Tros
Astrid Sandström
Anna-Greta Jansson
I. Anna Johansson
I. Elsa Johansson
Maja Blixt

Änge

Fritz Olsson
Manfred Stom
Axel Skantz
I. Erik Johansson
I. Johan Johansson
Ingvar Östby
Anders Närsjö
Erik Närsjö
Rolf Olsson
Hanna Halvarsson
Sonja Johanssonna
Skantz
Rolf Halvarsson
Agnes Norström
Elsa Johansson
Anna Johansson

Snöån

Rolf Eriksson
Rune Lindeborg
Sigurd Andersson
Göran Steen
Adolf Andersson
Birgitta Lindeborg
Anders Närsjö
Erik Närsjö
Agnes Norström
Edith Stornils
Astrid Andersson
Margit Berg
Margit Aronsson

Förmän

Einar Carlsson
Elis Larsson
Jacob Nilsson
J. Å. Halvarsson
A. Evald Löfgren.

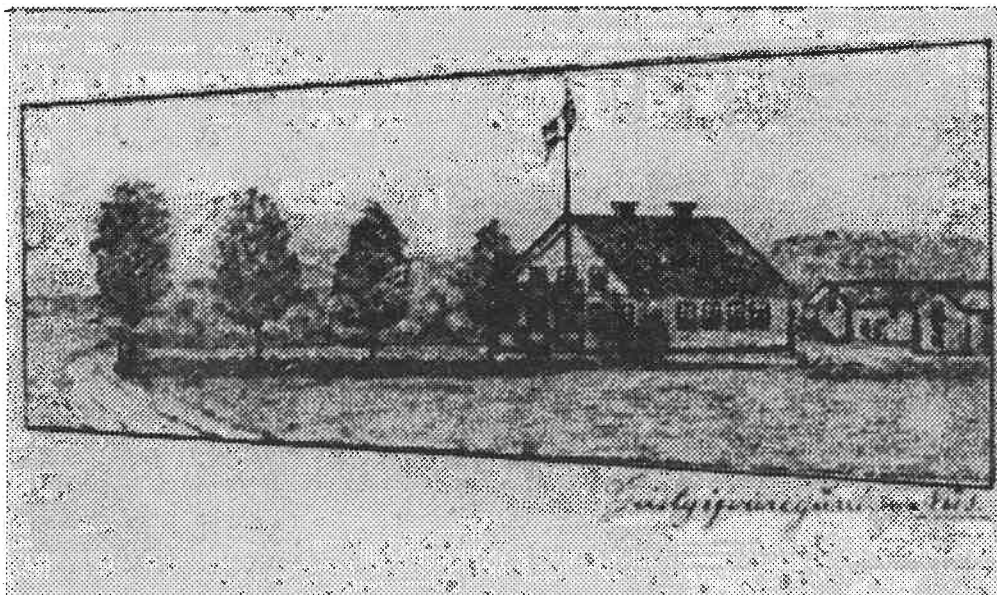
Å-pris per arbetstimme;

1948	2.04
1952	3.38
1957	4.92

Bojan Larsson

Detta är den näst sista, av **Bror Bodin från Stigsjö**, tecknade och hektografframställda bilder från **Nås 1906**. Detta är **Gästgifvargården**, vid Borgtjärpan.

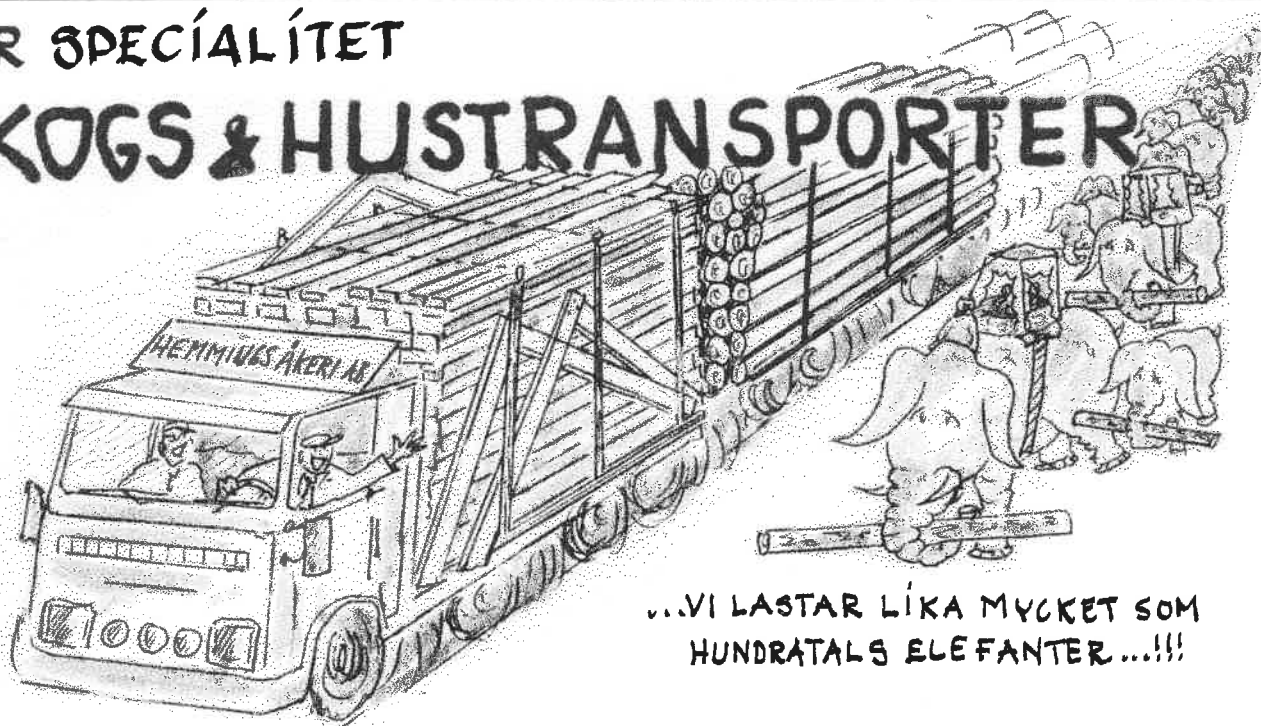
Bilderna kommer från Hed Gunnar.

Postkontor öppnades i Nås redan 1867 den 4 januari, därefter kom Äppelbo 1874, Björbo 1900 och i Dalas-Järna 1907. Men tyvärr var nog kanske Nås bland de första att slå igen !!

... VÅR SPECIALITET

SKOGS & HUSTRANSPORTER

...VI LASTAR LIKA MYCKET SOM HUNDRATALS ELEFANTER...!!!

FRÅN PLATS TILL PLATS
UTAN
OMLASTNING !!!

Hemmings Åkeri AB

PER & BÖRJE

Specialitet
Skogs- & Hustransporter

Storbyn 12
780 53 Nås

Tel + fax: 0281-300 90
Per mobil: 070-213 68 99
Börje mobil: 070-263 33 54
Mail: hemming.ab@express.se

Läste någonstans att;
 "Fader vår innehåller ca
 40 ord, Tio Guds bud ca
 100 ord, Amerikanska oav-
 hängighetsförklaringen ca
 400 ord, och EU:s distink-
 tion på export av ankägg
 innehåller 11600 ord !!!!!"

I Nåsvargen från 1995 fanns dessa hi-
 storier som tål att återupprepas.

Slaktar Blomberg i Tyna beklagar sej: "Jag
 köper e ko för 380 kronor ler hem`na å slak-
 tar na´, då får jag 380 kronor för köttet, men
 jag har ju hua förståss...!!

Såg Lars och Knöter Sten oljade dörrar vid
 gamla snickeriet på Heden. Såg Lars som
 var den äldre av de två hade högre timpen-
 ning än Sten, men han var yngre och snab-
 bare med penseln, och tyckte att detta var
 orättvist. Klagade hos "big boss" Gösta Ol-
 sén; "Såg Lars har 20 öre mer i timmen än
 jag har, som målar dubbelt så många dör-
 rar, - va´ säger du om då..??" Efter någon
 sekunds betänketid svarar Gösta; "Du e
 jävli å mål !

Historierna kom från "Punkt" i Borlänge.

Byns Erik hade varit till Länsstyrelsen i Fa-
 lun för att få bygglov, där han talat med en
 dam i receptionen; "Hä satt ett kvinnfolk
 bakôm en hög disk, ô ho va sô kunnig, ô ho
 visst ållting, sô dôm kunn gör sä å mä ållä
 dôm arâ, ô a bärrâ ho kvär !"

Apropå den eviga frågan om riksvägen ge-
 nom Nås, så hade Byns Erik varit till Väg-
 verket i Falun för att höra var han fick byg-
 ga, för att klara den pågående vägstakning-
 en: " Fast je a tre tönnländ, va je ti väjän
 för dôm var je än byggdä, då sa je a dôm ;
 Ta väjän ô gör e vändâ ivir Vålnäsâ ô, sô a i
 kôm ivir ållt vi eg!!

Detta berättade Einar Hemming.

...ta dej ledigt, vi har fär-
 digmat för både hunden
 och katten, till fåglarna
 och dej själv, vi har all läs-
 ning du behöver, härliga
 chokladbitar och det mesta
 i drycker !!!

Ha en skön sommar önskar
PÄR MED PÄRSONAL

NÅS SERVICECENTER
TEL. 0281-30219

**Den i särklass populäraste träffpunkten,
sommartid, under 1930,-40 och 50 talet
var nog arkivtrappen vid kyrkan.**

Fr.v. Ses Täpp Olle (med son ?) Gästgivar Olov ?, Georg Larsson, Utby Erik, Algot Isaksson (Niska), Grop Gunnar, Måns Nils (Fagsta), och Nils Hamberg.

Foto från Margit Axelsson Hedemora.

Från Ann-Gret (Lindgren) i Lund, kom denna påminnelse om att vi var mycket nära kriget en gång !

Utdrag ur:

Protokoll, fört vid sammanträde med Styrelsen för Nås Röda Korskrets, medlemmar ur Nås Lottakår, Nås Hemvärn, Nås Allmänna luftskydd och Röda Kors samariter.

Nås den 9 april 1942

§ 7.

Härefter vidtog val av kvinnliga chefer och övriga Röda korssamariter, som i händelse av krigsfara skall tjänstgöra på de olika förbandsplatserna.

För Sålanda valdes för Skansbacken: Fröken Berta Eriksson chef, Fröken Astrid Larsson, Fru Irma Andersson, Fröken Nall Anna Andersson, Fröken Greta Brus.

För Heden: Fröken Valborg Beck chef, Fröken Svart Anna Andersson, Fru Gunhild Larsson.

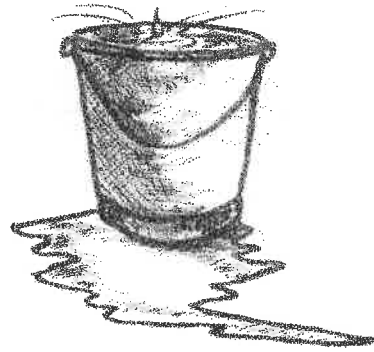
För Hjulsbäck: Fru Alma Dockberg chef, Fru Anna Vestling, Fröken Kristofers Karin Olsson, Fröken Jöns Anna Eriksson, Fröken Knutes Karin Larsson.

För Mellanborg: Fröken Karin Närsjö chef, Fru Elin Larsson, Fröken Majken Olsson, Fröken Ann-Gret Lindgren.

Nås som ovan Ingeborg Matsson
sekreterare

...HAR DU BEKYMNER
MED DITT TAK...?

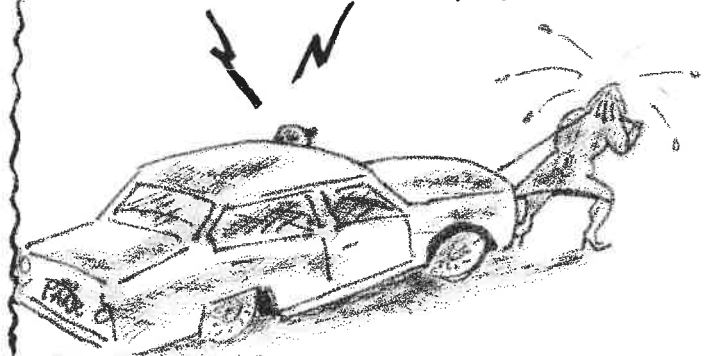

ALLT INOM BYGGPLÅT..

Deja
TAK & FASAD

TELEFON 070-7680163

...NU FÅ DU FÖR F-N RÖR
PÅ BENAR LITÄ...!

... HAR DU EN SVAG
KÄRING RING...

Mikael Telefon 0281-300 08

LILLA PENSIONATET 1955-1985.

Ur Anna Liljegrens minnen och upplevelser återberättade av sonen John.

Vår villa vid stationen hade, med några få undantag, stått övergiven i 20 år sedan jag och John flyttade ned till Småland 1934.

Efter pappas död (1954) kunde jag flytta hem till Nås igen och rusta upp villan. Det blev en totalrenovering som tog nästan ett helt år. Sedan öppnade jag "Lilla Pensionatet". Måhända Dalarnas minsta pensionat, jag hade ju bara tre uthyrningsrum på andra våningen. Till detta kom servering av mat och kaffe.

På sätt och vis "återupptog" jag en verksamhet som mamma och pappa drev under åren 1918-1925. 1918 när villan var inflyttningsklar öppnade dom "Rum för resande". Då var det "sockenstämman" i Nås som frågade pappa om han inte kunde ta emot resande. Gästgivargården i Nederborg hade brunnit ned

strax innan och socknen var skyldig att ordna så att det fanns övernattningsmöjligheter för de resande som på den tiden höll "upp-packningar" så att affärsmännen kunde komma och titta på varorna och göra sina beställningar. Vår villa låg idealiskt till alldeles bredvid järnvägsstationen. Den verksamheten började i verkligt stor stil. Vi fick ta hand om Viktor Sjöström med skådespelare och fotografer under inspelning av Ingmarssönerna. Dessutom råkade två rum hos oss bli "huvudkontor" åt Adolph von Lillberg, tobaksvindlar som hade filialkontor i alla stora världsmetropoler och lurade hela Sverige med sitt tobaksimportbedrägeri.

1922 kunde vi även utöka rörelsen med "bilstation". 1922 öppnade Hjärpholms Pensionat och 1926 slutade vi med rumsuthyrningen. Taxichauffören, min bror Ragnar gifte sig och mamma flyttade ned till Småland för att hushålla åt pappa som hade sina byggen där.

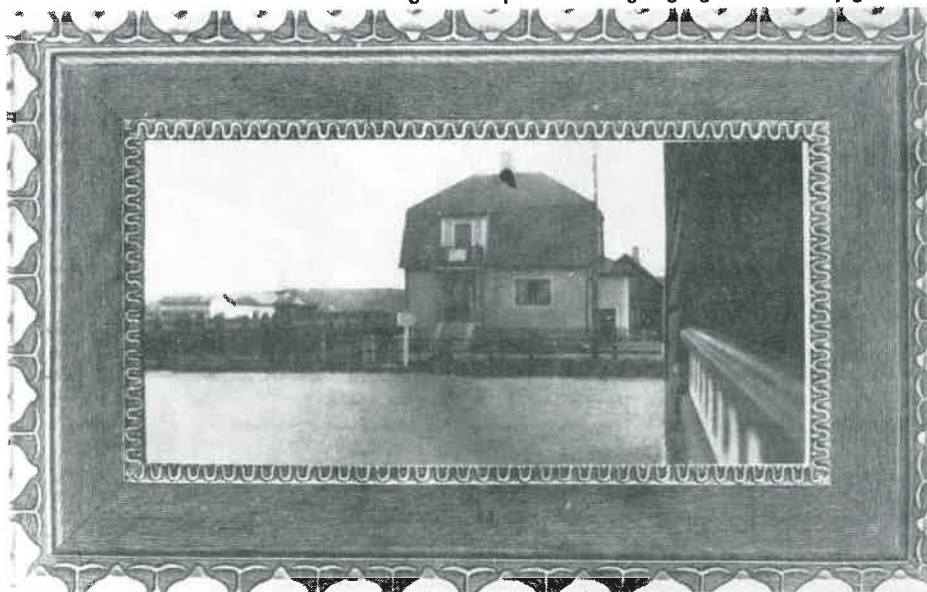
Nu åter till Lilla Pensionatet. Jag fick god beläggning redan från början och flera återkommande gäster. Många av de artister som uppträdde i Storänget på somrarna "upptäckte" Lilla Pensionatet. Jag hade tyvärr ingen Gästbok, men Lasse Lönn Dahl, William Lind, Tova Carsson och flera andra brukade bo hos mig. En gång fick jag härbärgera en hel orkester på 14 man och det gick bra.

Jag kunde erbjuda en lugn hemliknande miljö och personlig uppsättning. Jag var IOGT-are och hade självfallet ingen spritservering. Men om gästerna medförde egna starkvaror fick dom dock tillstånd att förvara dem i kylskåpet. Förutsättningen var

att de själva obesörjde "hanteringen" dvs. att personligen ställa in flaskan och sedan hämta den vid behov.

Några regelbundet återkommande gäster var "domherrarna", domare och advokater som brukade äta hos mig när det var ting i Nås. När Nås bridgeklubb hörde sig för köpte jag in fyra ihopfällbara spelbord och så fick jag dem som trogna gäster varje fredagkväll under några år. Då blev det sen kaffeservering och så uppröjning när de gått fram på kvällen. Ett och annat födelsekallas blev det också. Mat- eller kaffebegravningar var ofta förekommande lördagsbeställningar.

Under Ingmarsspelen kunde det bli jäktigt. Vi klarade av att servera mat till två turistbussar efter varandra på en timme. Med lite god samsja kunde jag ordna sittplatser åt ett 40-tal gäster samtidigt. Mina grannar ställde upp som serveringshjälp och svarade för en stor del av det hembakade kaffebrödet vid alla större tillställningar. Flera av Ingmarsstipendiaterna valde också att bo hos mig under spelen och några gånger serverade jag mat åt

Lilla Pensionatet som vykort.

skådespelarna. Anna Westling som var kokerska och brukade laga mat på sjukstugan hjälpte mig vid behov. När hon lagade maten kunde hon vara rätt så besvärlig, hon krävde passning till allt. Jag brukade skämta om att det behövdes tre personer att passa upp på henne vid spisen. Episoden när hon skulle hämta rödbetor i skafferiet är värd att berättas. Hon gick in i skafferiet och tog två grabbnävar ur den stora burken, sedan kom hon ut i köket och ropade; "Skynda er hit med en skål" under tiden rann rödbetssaften efter henne hela vägen. Men hon lagade mycket god mat, märkligt nog lagade hon aldrig ordentlig mat åt sej själv hemma.

Ibland fick jag långliggare t.ex. telemontörer som kunde bo i flera månader. Min mesta och bästa permanenta gäst var en vägmästare från Ludvika. Han blev placerad på Nås-distriktet under många år. Han fick disponera ett av mina rum där Vägverket drog in telefon. På köpet fick jag min gård plogad gratis av Vägverket dessa vintrar, eftersom vägmästaren hade sin bil i mitt garage som låg längst in på tomten.

I Juninumret 2003,

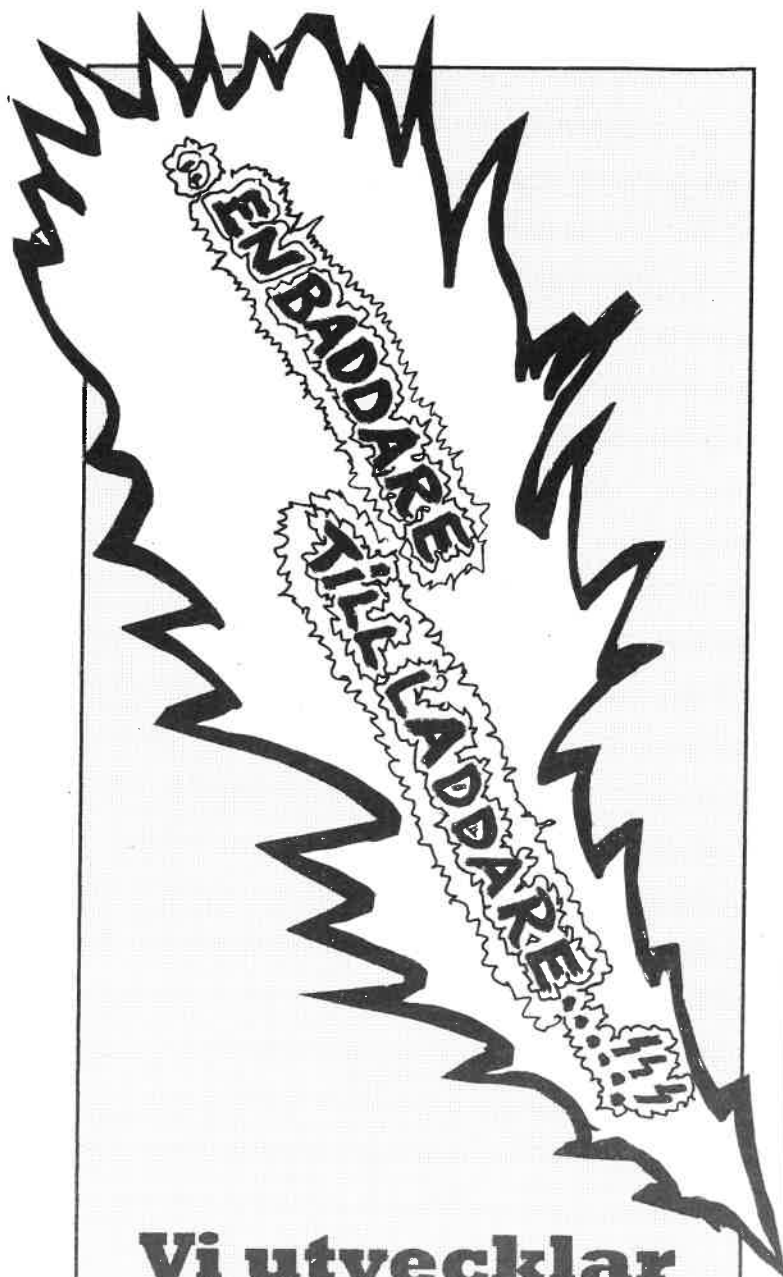
hade Rune Hedemo Gräsberget, en artikel om Jerusalemsfararna där även dessa upplysningar var med men som då tyvärr inte fick plats.

År 1964 kom "två äkta Ingmarssöner" till Nås och Ingmarsspelen. Det var Olof Lind och brodern Lars tillsammans med Lars hustru Effie. Alla tre sedan några år bosatta i Amerika. Under vistelsen i Nås bodde bröderna Lind hos släktingen Ingrid Olsson på Skansbacken. 1968 blev Ingrid bjuden att komma till familjen Lars Lind i Kalifornien. Det blev en resa hon aldrig kan glömma. Hon träffade även den åttioåriga Gästgivar Erik Matsson, som inte återsett socknen sedan han lämnade den 1896. Nu levde han på ett hem för gamla i Los Angeles.

Olof Lind avlider 1971 och 1976 mister Lars Lind sin hustru Effie. 1980 fick Lars Lind sin bok "Jerusalemsfararna" färdig och med den i bagaget reser nittioåringen hem till Nås. I den beskriver Lars Lind livet i Jerusalem. "Det var en eländig tid", säger Lars Lind medan han vandrar omkring på sin fädernegård, stödd under armen av sin släkting Ingrid.

Året efter besöket i Nås avlider Lars Lind i sitt hem i Sacramento i Kalifornien 1980, och samma år avlider hans enda barn den 49-åriga Doris Erika Lind-Hillsman. Hennes tre barn William, Cecily och Charlotte är idag i 50-års åldern och lever kvar i det varma, soliga Kalifornien, långt från det elände morfar upplevde i sin ungdom i Jerusalem.

Gräsberget i dec 02, Rune Hedemo.
När får vi männe höra Ingrid Olssons upplevelse i Kalifornien ?

**Vi utvecklar
och tillverkar
batteriladda-
re för städma-
skiner och
rullstolar.**

 **Swede
electronics**

**Telefon 0281-30400
Fax 0281-30666**

Idrottslegenden Lassar Stig på besök hos nås- utvandrarerna i det Heliga Landet.

Margaretha Hedblom.

I slutet av 50-talet var det inte lika vanligt som idag att resa utomlands. Charterturismen hade precis börjat. Sågverksarbetaren och idrottsmannen Lassar Stig Eriksson i Lima i Västerdalarna fick tag på en resebroschyr från Svenska Journalen. Där föll hans ögon på en månads lång resa till fjärran länder – Egypten, Syrien, Jordanien och Israel. Vilken upplevelse skulle en sådan resa inte vara!

Lassar Stig tog semester, köpte en biljett och satte sig på tåget till Stockholm. Det var den 27 februari – kallt och snöigt. Det Vasalopp han senare skulle åka 41 gånger till dags dato hade inte gått av stapeln. Den 2 april var han tillbaka fylld av intressanta reseupplevelser och möten med människor och kulturer av skiftande slag. De hade mött våren i Tyskland, försommaren vid Medelhavet och ökenvärmen i arabländerna. Vid återkomsten till Sverige var det fortfarande vinter.

Lassar Stigs första utlandsresa gick redan 1947 till Paris genom ett krigshärjat Europa. Den lade grunden till ett stort intresse för resor till andra länder och idag är han en globetrotter av stora mått.

Israel firade 10-årsjubileum som stat 1958. En stat med stora problem - då som nu. Det låg krig i luften och fanns gott om militärer i Jerusalem. Då och då blev Stig kontrollerad, där han strövade runt med sin nyinköpta kamera, förevigade Oljeberget, Klagomuren och alla andra "måsten". En alldeles nyinköpt smalfilmskamera hängde över axeln och den blev flitigt använd.

Allt var naturligtvis intressant men Stig minns ändå ett möte på ett alldeles särskilt sätt. Resegruppen blev nämligen inbjuden till konsul Larsson, Hol Lars Larsson och hans hustru Edith, dotter till verklighetens Helgum.

Lassar Stig kände väl till utvandringen från Nås till Jerusalem, inte minst genom Selma Lagerlöfs böcker. 1958 firades 100-årsminnet av den stora författarinnans födelse med fokusering på hennes författarskap. Hol Lars som i det nya landet kom att kallas Lewis, var 15 år gammal då han lämnade Hjulbäcks by med mor och systrar och den övriga utvandrarskaran. Han kunde berätta om livet i kolonin och konstaterade "att så länge den första generationen levde, gick det bra men sen sprack alltsammans". Hol Lars var vid Stigs besök i hans hem svensk konsul i Jerusalem och drev en resebyrå med filial i Amman tillsammans med sina söner.

Familjen bodde nära "ingenmansland" och kände dagligen av oroligheterna. Edith Larsson hade året före publicerat sin bok "Dalfolk i heligt land", där hon bland annat beskrev hur man från familjens veranda kunde se hur landet delats av långa taggtrådssträckor. Flyktingproblemet var stort redan då i detta oroliga hörn av världen.

I makarna Larssons hem fanns många svenska föremål – en del gåvor från gästande landsmän. Lassar Stig fotograferade och filmade och fick en fin pratstund med Hol Lars och Edith som båda efter 64 år i Jerusalem talade svenska med tydliga inslag av nåsmål.

Efter hemkomsten skrev Stig ett tackförsenast-brev, där han lade några av sina fotografier. Han fick genast svar, där Hol Lars tackade för de fina korten. De var bra "trots att de äro tagna inom vår matsal. Det går t.o.m. att läsa texten över Dalmålningen", skriver han.

Hol Lars kunde om någon ha synpunkter på fotografierna. Han var själv en skicklig fotograf och deltog som sådan i upptäcktsresande Sven Hedins reportageresa genom Syrien och Palestina. En viktig inkomstkälla för kolonin så länge den bestod var för övrigt fotografering.

Hol Lars skriver "Det var glädjande att Jorsalaresan blev så lyckad. Det var en glädje och ära för oss att få påhälsning av ett särdeles hjärtevarmt svenskt resesällskap". I brevet från Hol Lars låg även ett fotografi, taget ca 1899 på koloniens gård, föreställande hans mor, änkan Hol Brita Larsson och systrarna Brita, Anna, Katarina och Kristina (de senare tvillingar) och han själv.

Lassar Stig upplevde de båda nåsutvandrarerna som synnerligen vitala, pigga och krya. Några månader efter pratstunden i Jerusalem om livet i the America Colony avled dock Hol Lars Larsson. Tonårspojken som vid ankomsten till Jerusalem älskade att springa omkring och leka tafatt på de platta hustaken i den Heliga staden så långt från barndomens lekar bakom höhälsjor och härbresknutar i Nås, var borta och med honom en stor kunskapskälla om förhållandena bland nåsutvandrarerna så långt hemifrån.

Besöket i konsul Larssons hem blev ett av världsresenären Lassar Stig Erikssons många fina minnen från ett land, som idag är än mera aktuellt i nyhetssändningarna med rapporter om våld terror och ständiga övergrepp.

*Köp och läs Nåsvargen och
du får alltid veta något gammalt
som är nytt !!*

...DET EVIGA PROBLEMET
MED "NÅLEN I HÖSTACKEN"
ÄR BORTA NU, VI FIXAR
ÄVEN DEN !!!!!

Vi arbetar med GPS-inmätning
och dokumentation ledningsnät.

MIKS

gps

el va

MIKS i Nås AB
Medborgarhuset
78053 NÅS

Tel. 0281-30597
Fax 0281-30597
070-620 82 71

Sensationell operation på sjukstugan i Nås.

Ur Anna Lijjegrens minnen, återberättade av sonen John.

Pappas bror, Karl Stjärnholm, flyttade också till Nås med sin familj något år efter oss. De bodde då på andra våningen hos Olars Erikes. Deras son, Göte var liten. Han hade inte börjat småskolan, när han blev sjuk, mycket sjuk! Faster Olivia var orolig och vågade inte ensam gå till sjukstugan med Göte. Hon ropade på mamma, som höll på att ta upp potatis, och bad henne följa med. Doktorn konstaterade att han hade var i lungsäcken. Det hade gått så långt att han inte hade något val. "Han lever inte tills han kommer till Falun, så jag måste göra ett försök att operera honom omedelbart" sa doktorn. Stina Schultzberg, som var sköterska, och mamma assisterade vid operationen. De fick stå och lysa upp operationsbordet med fotogenlampor. Det var ju innan vi fick elektricitet till Nås. Mamma stod där i kläder som hon haft på sej i potatislandet. Doktorn måste klippa av två revben och då sprutade varet så att mamma fick på händerna. Hon måste tvätta sej länge i desinfektionslösning. Göte klarade sig och den lyckade operationen beskrevs som en sensation i tidningarna.

1913 fick Nås elektricitet från Bergslagens kraftstation i Lindesnäs, operationen gjordes troligen 1911 eller 1912. Vem var läkare då?

(En doktor Sven Wadsten finns med på abonnentlistan från Vesterdarnes Telefon Ab från 1907. RED.)

Stabbläggare vid Hedens såg.

Detta var nog det mest arbetsamma och farligaste av jobben på en såg. Foto från M. Grönbergs.

Fäbodinventeringen del 7

Vinberget, Olvarberget.

Dessa fäboddar är jämte Hästa de som ligger närmast byn på västra sidan älven, Vinberget finns med i inventeringen 1664 under beteckningen "Windebärgen" (måhända därför att stavningen med 2 st. n på vägs skylten kommit till)? Har i huvudsak tillhört Storbyn och Skansbackens byar och har varit den fäbod med mest lindor (29) st. medan Olvarberget bestått av 6 st. lindor och tillhört byn Haga. Båda dessa fäbodställen härstammar från mitten av 1600-talet och bestod då av 3st. lindor på respektive ställe. fäbodbruket ökade sedan succesivt och skall som sagt bestått av 29 st. lindor i Vinberget och 6 st. vid Olvarberget omkring sekelskiftet (18-1900)

Ägarna till **Vinbergslindorna** vid sekelskiftet.

Matssons, Slabbens, Tapp Anderses Fakt Erik Olars, Skräddar Pers, Linkpers, Östlinda, Sveds, Gretas Anderses, Skans Anderses, Mickels Olars, Mickels Lasses, Lars Anderses. Jan Ols, Bergens Lasses, Öst Pers, Utby Lasses, Falk Linda, Utby Halvards, Wästmans, Skans Lasses, Tuppens Olles, Skans Lasses Erkes, Lok linda, Gammel linda, Lisjanis Anderses, Lisjanis Brittas, Skiffils Olars, Lars Larssons.

1. **Slabbens;** den första stugan man kommer till ägs idag av Slabb Olles dotter Ann-Mari Vikström stugan i bra skick och ursprungligt utseende, en välskött vall.
2. **Linkpers;** nästa stuga den också i bra skick, ursprungligt utseende och välskött vall ägs idag av Sven Ola Storensten. Användes tidigare av Sveds Anna som idkade fäbodbruk till 1935 för att ytterligare 29 år fortsätta vid Svedslinda
3. **Utby Lasses;** vägen till vänster och första stugan på vänstersida bra skick och välskött vall med ursprungsutseende kom under Utbys ägo under omarronderingen men har använts av Utby Lasses sedan tidigare, stugan ägdes och användes av Hanses Kisti innan men, hon emigrerade till Amerika. Ursprungsvallen låg tidigare strax norr eller NO om Öst Pers på vänstra sidan av buvägen" kyrkstigen" mot Olvarberget Stugan på den vallen blev sönderäten av myror och revs senare ner.
4. **Mickels Olars;** upp för backen och nästa stuga användes av Tysks tidigare men ägs nu av Martin Lissjanis, stugan i bra skick och välskött vall, stugan rödmålad.
5. **Utby Halvards ? Bergslagsstuga;** strax väster om användes i många år av Janis Anna som var fäbodkulla där, den ägdes sedan av Utby Erik (EG) men ägs idag av dottern Margareta och Bo Göran Persson, rödmålad i bra skick och välskött vall.
6. **Kaléns;** ? efter gångstigen mot Strandån användes av Rickard Vestling och Spel Anna men ägs idag av Aina Johansson från Smedjebacken, bra stuga men något inväxt i skogen.
7. **Skans Anderses;** även kallad Julins användes av Lars Julin på 40 talet, om man utgår från vägskalet där bustigen kommer och följer denna ca. 100 m upp mot berget på vänster sida ca 75m från stigen en välskött stuga som även består av en mindre stuga i nedre delen av vallen ägs idag av Peter Godwill från Enköping.
8. **Svedsstugan;** till höger om buvägen ganska högt upp den stuga som brukades av Sveds Anna ända till 1964. Köptes av Sigurd Andersson och blev skänkt av Sigge till Nås Hembygdsförening 1996 Ladugården bränd ned någon gång på 80 talet annars var vallen intakt och i bra skick. Sveds Anna var fäbodkulla i Vinberget i sammanlagt 68 år varav 39 år vid Linkpers stuga innan hon fortsatte som fäbodkulla vid Svedsstugan.
9. **Tuppens Olles el. Fältivars;** Nästa stuga på höger sida har nyligen köpts av Torsten Eiryd bra stuga och nyupphuggen vall samt en lada med grovt timmer i bra skick.
10. **Öst Pers;** nästa stuga på vänster sida av buvägen bra stuga med öppen vall ägs av Veine Öst. Veines fars farmor som hade får med sig blev vars att en varg kom in i bulindan och angrep baggen och bet av honom pungen, hon avlivade sedan baggen med en yxa.

11. *Skans Lasses Erkes; ca 300 m norr om Östlinda bra stuga med öppen vall med bra uthus och fin utsikt söder och väst ,ägs av Börje Skants dödsbo?*
12. *Skiffils Olars el.Wästmans; på samma vall som den tidigare, ägs av Nils Larssons Lennart rätt bra stuga med utsikt mot syd och väst öppen vall.*
13. *Smeds Nils stuga; som Nils byggde under 70-talet på skogsskiftet norr om de övriga vallarna en rödmålad stuga i bra skick men ganska inväxt i storskogen ägs nu av Sjö Rolf som nu är brukare av skogen.*
14. *Falklinda; lämningar av stugan till höger om Buvägen och väst om Fältivarlinda*
15. *Östlinda; lämningar av stugan syns mellan Linkpers och Utby Lasses*
16. *Övriga lindor är det osäkert läge på men rösen vittnar om att det funnits många stugor och det påstås ha funnits 29 st lindor vissa kan det ha saknats stugor men säkert har det åtminstone varit en lada på varje.*

Olvarberget vid sekelskiftet.

Svens linda, Jons linda, Janis linda, Frömans linda, Möckellind Erkes, Möckellind Anderses.

1 Jons linda; den enda vall som stugan finns kvar den ägs av Gunnel Lindholm är i ganska bra skick även uthuset som varit ett s.k. björnjös är i ursprungsskick och vällen är något igenväxt i övrigt vackert med stenmurar som omger vällen, buvägen" kyrkstigen" mellan finnmarken och Vinberget passerar rakt genom vällen

2 Janislinda; norr därom finns inget kvar endast lämningar av rösen

3 Möckellind Erkes; och Möckellind Anderses; som låg öster om Jons linda efter buvägen mot Vinberget syns endast rester av raserad timmerbyggnad, den ena användes av Utby Lasse som tog hand om får och getter som han skötte om åt Näsfolk sedan han blev änkeman.

4 Svenslinda; Engbergs som låg väster om Jonslinda på andra sidan om Gåsbäcken skall endast ha bestått av en lada

5 Frömans linda; kan ha varit strax söder om Jonslinda där det syns rester av en stuggrund

Minnesvärda händelser.

Utby Lasse gick dagligen till Vinberget och hämtade mjölk, lade då i tallstunt (årsskott av tall) under locket till krukan för att bibehålla kvaliteten på mjölken under promenaden .

I Vinberget hade det förekommit dans på någon loge under lördagskvällarna (osäkert vilken?) där Spel Anders från Orsala skötte musikunderhållningen.

Efter "buvägen" till Näs på andra sidan Vinbergsvöska fanns ett ställe som kallades Tiggbacken ett offerkast där det kastades kvistar av de passerande, en stor rishög fanns där. Det skall ha varit någon Tiggare som blivit ihjälslagen där.

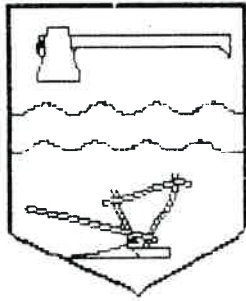
I västra Vinbergsslutningen mellan Olvarberget och Vinberget fanns en gemensam sank slätteräng "Aldersva" med en lada där kritterna fick stanna invänta varandra för att inte splittras när dom gick på löta "på bete".

*Öst Olle och en släkting från Amerika på besök
Sittande vid gaveln på Öst Pers stuga*

Fotot lånat av Öst Astrid

Ett stort tack till alla som hjälpt mig med information och material till Fäbodinventeringen .Nils-Erik Jons

Efter att ha varit med om utgivningen av "nya" Nåsvargen sen 1994, detta är nummer 1 av 11:e årgången, förstår och känner jag (se Bo Olssons "Att bli gammal" i detta nr), att det nog är dags att någon yngre tar över. Och detta jobb går nu till nyblivne pensionären Nils Erik Jons, som i de senaste "vargarna" lärt oss mycket om alla fäbodar i Nås, han fortsätter också med denna inventering. Efter "ett prat" med Hed Gunnar och Nils Erik skall jag även i nästa nummer göra annonserna. Dessa utgör sex sidor av "vargens" tjugofyra. Och det är på plats att tacka annonsörerna som gör att "Nåsvargen" kunnat och kan överleva ekonomiskt. Många av annonsörerna har ställt upp år efter år, troligen utan någon direkt ekonomisk vinning av detta. Jag vill påstå att de utgör "vargens" ryggrad. Viktigt för fortlevnaden är ju också att ni i fortsättningen skickar in era berättelser, upplevelser och foton, lämna till Hed Gunnar eller Nils Erik Jons. Jag vill också tacka alla trevliga bidragsgivare som jag har haft kontakt med under alla dessa mycket intressanta år. Opublicerade bidrag har jag lämnat till Nils Erik, som jag önskar en god fortsättning med "vargen" !!

Önskar er alla läsare en varm och trevlig sommar !!

Rälg-Päär.

Bajer Per och Ingeborg vid sin fäbod i Knösen 1940-talet.

Fotograf Karlhansas Axel insänt av E. Hemming.